

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОНТРАБАНДИ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ ОРГАНІЗОВАНИМИ ЗЛОЧИННИМИ ГРУПАМИ

Ключові слова: контрабанда, наркотики, організована злочинність.

Keywords: smuggling, drugs, organized crime.

Анотація: Розглянуто питання контрабанди наркотичних засобів в Україні організованими злочинними групами та її кримінологічну характеристику.

Abstract: The issue of smuggling of drugs in Ukraine by organized criminal groups and its criminological characteristics are considered.

На сьогоднішній день однією з негативних тенденцій боротьби з контрабандою є те, що перспективи і можливості судового вирішення кримінальних справ даної категорії залишаються невеликими. Так, за даними Служби безпеки України, до суду надходить тільки 25 % порушених митними органами кримінальних справ про контрабанду, а отримує покарання – десята частина обвинувачених. Тому контрабанда, яку нещадно іноді називають ще «другою найдавнішою професією», набула організованого, витонченого і професійного характеру, стала «галуззю злочинної індустрії» у сфері кримінального бізнесу [1, с. 3].

Під контрабандою (італ. *contro* – проти, *bando* – урядової постанови) наркотиків, згідно зі статтями 201, 305 Кримінального кодексу України, визнається їх переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю. Відповідно до ст. 1 Рамкового рішення 2004/757/ЛНА, що встановлює мінімальні правила стосовно складових елементів злочинів та санкцій у сфері незаконного обігу наркотичних речовин від 25 жовтня 2004 року, під «наркотиком» розуміються будь-які речовини, передбачені Єдиною конвенцією про наркотичні речовини 1961 року (із змінами, внесеними Протоколом 1972 року) та Віденською конвенцією про психотропні речовини 1971 року, прийнятій в рамках ООН.

Однією з кримінологічних характеристик контрабанди наркотиків є непоодинокі вчинення її організованими злочинними групами. Так, за висновками українських експертів, організовані злочинні групи, що діють у сфері незаконного обігу наркотиків, використовуючи широкі міжрегіональні й міжнародні зв'язки, недосконалість законодавства, корумповані зв'язки в органах влади та управління, «прозорість» кордонів країн СНД, прагнуть до одержання надприбутку від реалізації наркотичних засобів. Одночасно набирають чинність процеси інтеграції наркоугруповань, що діють в Україні, у міжнародну систему наркобізнесу. Основні зусилля суспільства й державних органів за таких умов повинні бути спрямовані на створення максимально ефективної системи протидії організованим формам злочинності у сфері незаконного обігу наркотиків [2, с. 146].

У 2013-2015 рр. працівниками правоохоронних органів було викрито 62 організовані злочинні групи, які вчиняли контрабанду наркотичних засобів (із яких 32 транснаціональні – із міжнародними зв'язками), 6 – економічної спрямованості, 24 – сформовані на етнічній основі. До їх складу входило 277 осіб, яких викрито в скоєнні 347 злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, із них 243 – тяжкі й

особливо тяжкі [2, с. 146]. Огляд наркоситуації в Україні (на даних 2016 року) свідчить, що із 99307 виявлених осіб, що вчинили кримінальні правопорушення в сфері обігу наркотиків, 152 особи (0,15 %) вчинили правопорушення у складі групи, у тому числі у складі організованої групи або злочинної організації – 30 осіб (з них 12 у складі організованої групи або злочинної організації з міжрегіональними зв'язками), за участю неповнолітніх (змішаної групи) – 9 осіб, тільки неповнолітніми – 2 особи.

Вивчення даних, що характеризують осіб, які скоюють контрабанду шляхом приховування від митного контролю, дозволяє виділити кримінологічні ознаки злочинців, за якими можна визначити інформаційний портрет контрабандиста з урахуванням предметної спеціалізації та статевої належності. Сучасний контрабандист – чоловік (71,8 %): вік – до 40 років (85,9 %), має середню або вищу освіту (91,1 %), ніде не працює (54 %), володіє знаннями про специфіку митного контролю та способи вчинення і приховування контрабанди, комунікабельний, енергійний, готовий піти на ризик, скоює контрабанду переважно з корисливою спрямованістю (96 %); при проходженні митного контролю, як правило, виявляє себе неприродною поведінкою, невпевненістю у відповідях, рухах, емоційною збудженістю та ін. [1].

Сучасна контрабанда наркотичних засобів, на переконання Г. В. Кириченка, характеризується високим ступенем організованості, технічною оснащеністю та міжнародними зв'язками. Тому боротьба із цими правопорушеннями не може бути ефективною без тісного міжнародного співробітництва. Найбільш результативно митні органи використовують у цьому напрямку можливості українського бюро «Інтерпол» [3, с. 392-393].

Інший міжнародний орган – Європейська поліцейська служба (Europol, Європол) – у своїх щорічних доповідях про боротьбу з організованою злочинністю повідомляє про ліквідацію великих організованих злочинних угруповань, що спеціалізуються на наркотрафіку. Тим не менш, як зазначає О. Р. Авдєєв, в доповідях не помітно особливої оптимізму з приводу підсумків боротьби з наркобізнесом: навпаки, Європол змушений констатувати, що зусилля ЄС по боротьбі зі споживанням наркотиків і наркотрафіком не привели до значного скорочення числа наркоманів, основні шляхи наркотрафіку все ще не вдається блокувати. Якщо спостерігається зниження споживання героїну та амфетаміну в тій чи іншій державі-члені, то в інших помітний ріст споживання канабісу та кокаїну [4, с. 10].

В. М. Шевчук вважає, що поряд із зростанням окремих видів контрабанди простежуються її якісні зміни: контрабандною діяльністю займаються організовані злочинні групи зі стійкими міжнародними зв'язками. У контрабанді наркотичних засобів спостерігається перехід від об'ємних (макова соломка) до менш об'ємних і «важких» наркотиків – опій, екстракт макової соломки, кокаїн тощо. Частіше зустрічаються випадки переміщення синтетичних наркотиків, прекурсорів [1, с. 5-6].

Таким чином, оскільки територія нашої держави безпосередньо використовується особами та організованими злочинними групами, які займаються контрабандою наркотичних речовин, це потребує ефективного реагування з боку українських законодавців, правоохоронних органів та науковців, вивчення досвіду ЄС та передових країн світу у боротьбі з цим явищем [5, с. 64]. Кримінологічна ж характеристика контрабанди наркотиків дозволить кількісно та якісно дослідити діяльність організованих злочинних груп та, як наслідок, створити дієвий превентивний механізм вчиненню ними контрабанди в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Основи методики розслідування контрабанди: Навч. посібник / В. М. Шевчук. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2001. – 49 с.
2. Рудницький І. Характеристика організованих злочинних груп, що вчиняють контрабанду наркотичних засобів / І. Рудницький // Національний юридичний журнал: теорія і практика. – 2017. – № 1 (23). – С. 146-149.
3. Кириченко Г. В. Пріоритетні напрямки міжвідомчого міжнародного співробітництва щодо запобігання контрабанді наркотичних засобів / Г. В. Кириченко // Актуальні проблеми держави і права. – 2014. – Вип. 71. – С. 391-395.
4. Авдєєв О. Р. Організаційно-правовий механізм протидії контрабанді наркотичних речовин та фальсифікованих лікарських засобів в ЄС / О. Р. Авдєєв // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. – 2015. – Том 3. – Випуск 34. – С. 7-12.
5. Павленко А. В. Політика Європейського Союзу у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин / А. В. Павленко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Науковий журнал. Серія: Юридичні науки. – 2015. – № 4 (81). – С. 59-67.

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ЗЛОЧИННІСТЬ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Матеріали XVI Всеукраїнської кримінологічної
конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених

(м. Харків, 12 грудня 2017 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2017

УДК 343.9.01:005.44
ББК 67.61я431
3-68

Редакційна колегія:
проф. А. П. Гетьман,
проф. Б. М. Головкін,
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова,
канд. юрид. наук, ас. О. В. Таволжанський,
канд. юрид. наук, ас. Н. В. Сметаніна,
канд. юрид. наук, ас. К. Д. Кулик,
канд. юрид. наук, ас. О. О. Шуміло,
ст. лаб. К. С. Остапко

3-68 **Злочинність у глобалізованому світі : матеріали XVI Всеукр. кримінол. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Харків. 12 груд. 2017 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. – Харків : Право, 2017. – 420 с.**

ISBN 978-966-937-307-6

ISBN 978-966-937-307-6

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2017
© Оформлення. Видавництво «Право», 2017